

«Священні місця в традиційній народній культурі» (до Дня пам'яток історії та культури)

Костопільська земля, на якій з найдавніших часів жили прихильники різних традицій і вірувань, зберегла для нас та наших нащадків нетлінні пам'ятки матеріальної і духовної культури.

Наш священний обов'язок перед прийдешніми поколіннями, зберегти ці унікальні надбання минулщини, долучившись до втілення високої і благогодатної місії - формування національної самосвідомості молодшої генерації району на культурних скарбах наших попередників. Адже духовний розвиток нації, повага і шанса до пам'яток історії та культури, сприяють зміцненню основ суспільства і є запорукою його успішного поступального розвитку в усіх сферах життя.

Щорічно 18 квітня відзначається Міжнародний день пам'яток та історичних місць. День встановлений у 1983р. Асамблеєю Міжнародної ради з питань охорони пам'яток та визначних місць, створеної при ЮНЕСКО. Головним поштовхом до цього стала необхідність збереження від модернізаційних віянь сучасної цивілізації видатних надбань світової культури.

За підтримки вчених, архітекторів, реставраторів, працівників державних органів охорони пам'яток історії і культури, було ухвалено встановити в Україні День пам'яток історії і культури згідно Указу Президента України від 23 серпня 1999 року і відзначати його щорічно 18 квітня.

Культурна спадщина Костопільщини налічує 99 пам'яток, які включені до Державного реєстру культурного надбання, серед яких: 28 пам'яток археології, 49 - історії, 3 - монументального мистецтва, 19 пам'яток архітектури (церкви).

Майже у кожному населеному пункті Костопільського району є пам'ятні знаки воїнам-землякам, полеглим на фронтах Другої Світової війни. Крім того на Меморіалі Слави м. Костопіль, встановлено Меморіальну дошку воїнам-афганцям, які повернулись додому в цинкових домовинах - Василю Прищепі, Михайлу Степануку, Миколі Банацькому, Валентину Жданюку, Миколі Кулініну, Миколі Левчуку, Ігорю Мартинюку, Леоніду Савчуку.

До пам'яток монументального мистецтва відносяться пам'ятники

Т.Шевченку, В.Сидорову (м.Костопіль), М.Ватуліну (с.Корчів'я).

На сьогоднішній день у районі встановлено 27 пам'ятних знаків видатним землякам - учасникам УПА, так як Костопільщина - центр повстанського руху під час Другої Світової війни. В урочищі Гутвин (поблизу с.Малий Стидин) у жовтні 1942 р. було утворено штаб Української Повстанської Армії. Командиром УПА-Північ був Дмитро Клячківський (псевдо Клим Савур). На місці перебування штабу у 2002р. встановлено пам'ятний знак воїнам-повстанцям, автором якого був тодішній головний архітектор району Марчишин Мирослав Степанович.

До членів УПА входив також художник-графік з світовим іменем, уродженець села Дюксин Костопільського району Ніл Хасевич, який воював з ворогом не кулеметом чи гранатою, а різцем і долотом, так як він був інвалідом (без ноги). На його батьківщині біля Дюксинської ЗОШ встановлено пам'ятний знак та створено музейну кімнату про земляка.

Пам'ятки архітектури, залишені нам творцями минулих епох, становлять вагомий частину багаті культурної спадщини Костопільщини. Вони, свідки життя народу і розвитку його національної культури, відіграють важливу роль у пізнанні історії, вихованні почуття патріотизму та відданості своїй землі. Всього в районі 19 пам'яток архітектури, з них: 15 - місцевого значення, 4 - Національного значення. Найдавнішими пам'ятками архітектури є Михайлівська церква і дзвінниця с.Тростянець (збудована у 1752 р.), Покровська церква і дзвінниця с.Пісків (збудована у 1753 р.), Покровська церква і дзвінниця с. Великий Стидин (збудована у 1768 р.).

Давні поселення людей, городища, кургани, стоянки, курганні могильники є пам'ятками археології, яких в районі 28. Так в селах Деражне, Дюксин, Малий Мидськ знаходяться поселення милоградської культури, в селах Збуж, Осова, Злазне знаходяться поселення III тис.до н.е., в селах Великий Мидськ, Дюксин, Бичаль, Злазне знаходяться городища X-XIII ст. до н.е., у селах Збуж, Великий Мидськ знаходяться курганні могильники II-V ст., X-XIII ст., поселення доби неоліту, східнотимецької культури та давньо-

руського часу V-IV тис.до н.е., XV-XIII ст.до н.е. знаходиться у с.Базальтове, у с.Великий Мидськ знаходяться мідна копальні II тис. до н.е., а в с.Космачів поселення ранньозалізного часу I тис.до н.е.

Костопільщина багата на природні пам'ятки. До них належать Суський ботанічний природний заповідник Всеукраїнського значення, 28 об'єктів природно-заповідного фонду, які вцілому займають 1801,4 га. Заповідні лісові урочища «Базальтівська дача», «Базальтівська діброва», «Дубові насадження», «Соснові насадження», «Вікові ялинові насадження», «Еталонні насадження», «Стидинська дача», «Суська дача», «Золотинська дача», орнітологічний заказник місцевого значення «Мар'янівський», іктологічний заказник «Дераженський», ботанічний заказник «Рокитнянська діброва» та інші.

Геологічною пам'яткою природи місцевого значення в районі є «Базальтові стовпи». Родовища цього чудового матово-чорного каменю зосереджені в околицях сіл Берестовець та Базальтове. Ці базальти-восьмигранники досягають висотою до 25 м, а шириною 0,8-1,2 м, у тріщинах яких можна знайти гірський криштал, малахіт, лазурит, яшму. Базальт використовується для різних видів продукції. З нього можна виготовляти папір, картон, спеціальні тканини, конструкції літаків і кораблів, фільтри для хімікативів. Його використовують у радіоелектроніці, космічній і авіаційній промисловості, він використовується як теплоізоляційний матеріал. З нього виготовляють бруківку, надмогильні пам'ятники.

Пам'ятки історії і культури - своєрідний міст між поколіннями, невичерпне джерело духовних основ і мудрості нації. З їх допомогою, з глибини віків до наших днів, дійшла неповторна самобутність народів. Пам'ятки району - наша гордість, вони нагадують нам, що Костопільщина має яскраву долю. Ми повинні пам'ятати, що без історії, без минулого, ніколи не буде майбутнього нашого народу. Обов'язок кожного з нас - берегти і примножувати багатство і красу рідного краю.

*Валентина ФЕДАС,
старший науковий співробітник
районного краєзнавчого музею.*

